

<http://www.fito.vn.ua/novyny/121-zakhidnyi-kukurudzianyi-zhuk-nebezpechnyi-karantynnyi-shkidnyk-kukurudzy> (дата звернення: 20.03.2023).

4. Кукурудза. Господарське значення. URL: <https://buklib.net/books/30131/> (дата звернення: 20.03.2023).
5. Прокоп'як М. З., Безменська Л. А., Пальцан, Н. М., Голіней Г. М., Майорова О. Ю. Динаміка поширення західного кукурудзяного жука на Тернопільщині впродовж 2016–2020 рр. *Карантин і захист рослин*. 2021. № 2 (265). С. 3–6.

УДК 639.1.03

КОРМОВІ РОСЛИНИ ОЛЕНЯ ПЛЯМИСТОГО В УГІДДЯХ ФІЛІЇ «КІВЕРЦІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

¹Хосцький П. Б., ²Мазепа В. Г., ¹Делеган І. І.

¹Національний лісотехнічний університет України

²Луцький національний технічний університет

E-mail: hpb@ua.fm

У мисливській угіддя Волині оленя плямистого (*Cervus nippon* Swinhoe, 1864) завезено у 1963 р. Тварин, у кількості 20 голів, було інтродуковано в угіддя Звірівського лісництва (філія «Ківерцівське лісове господарство» ДСПП «Ліси України»). Згідно інших відомостей, 16 особин завезено у 1961 р. [4]. За свідченням колишнього мисливствознавця Басарабчука Ю. Д., оленів в угіддя лісництва випущено у 1965 р. Звірі успішно акліматизувалися. Восени 1968 р. зареєстровано близько 100 голів [5], а згідно статистичної звітності в 1969 р. обліковано 40 особин. Ймовірно керівництво господарства свідомо применшувало чисельність поголів'я. Станом на 2022 р. олень поширений в угіддях семи користувачів мисливських угідь Волинської області. Однак, основне поголів'я виду (понад 70%) знаходиться в угіддях філії «Ківерцівське ЛГ».

Дослідження раціону живлення оленя плямистого у мисливських угіддях Волині не проводили [6, 7]. У другій половині ХХ ст. приділена увага живленню виду у Степовій і Лісостеповій зонах України [1, 2]. Так на півдні України, в

біотопах існування оленя, зареєстровано понад 150 видів рослин. У літній період у раціоні тварини виявлено 46 трав'янистих рослин. Весною і влітку олень надавав перевагу зеленим і соковитим злаковим рослинам, а також споживав листя і верхівки підросту дуба, осики, берези, хвою сосни, кору осики згризав з нетовстих (до 8-10 см в діаметрі) дерев. В істотній кількості олень поїдав плоди дикої груші, а впродовж осені і зими споживав жолуді дуба. Кількість і доступність кормів взимку зменшується. За відсутності снігу, серед сухої трави він знаходять багато видів різнотрав'я, а в умовах Волинського Полісся навіть під снігом зберігається зелена трава, зокрема ожина, яку він активно споживає (за свідченням егерської охорони філії). У монографії дослідника наслідків акліматизації оленя в Україні Євтушевського М. Н. зазначено, що у раціоні виду Середнього Придніпров'я виявили 284 види вищих рослин, які відносяться до 70 родин, 207 родів. Із них зареєстровано 32 види деревних рослин, що становить 11,3% від загальної чисельності рослин, чагарників і напівчагарників – 36 (12,7%), трав'янистих – 216 (76,0%) видів. Рослини, які поїдали олені, становили лише незначну частину тих видів, які проростали у місцях акліматизації тварин [3].

На основі літературних джерел та особистих реєстрацій потрав рослин в угіддях філії «Ківерцівське ЛГ», з'ясовано, що багато видів, які споживає олень в різних частинах ареалу трапляються в умовах філії. Нами проаналізовано використання оленями рослин в інших частинах ареалу і наявності їх в угіддях філії. Потенційними кормами у лісових угіддях філії є види: деревні рослини – *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Populus alba*, *P. nigra*, *P. tremula*, *Salix alba*, *S. fragilis*, *Alnus glutinosa*, *Betula pubescens*, *Carpinus betulus*, *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *U. scabra*, *U. suberosa*, *Cerasus avium*, *Malus sylvestris*, *Pyrus communis*, *Sorbus aucuparia*, *Robinia pseudoacacia*, *Acer negundo*, *A. platanoides*, *Tilia cordata*, *Fraxinus excelsior*; чагарники і чагарнички – *Salix acutifolia*, *S. caprea*, *Corylus avellana*, *Viscum album*, *Berberis vulgaris*, *Ribes nigrum*, *Crataegus monogyna*, *Padus racemosa*, *Prunus spinosa*, *Rosa canina*, *Rubus caesius*, *R. idaeus*, *Caragana arborescens*, *Chamaecytisus ruthenicus*, *Genista tinctoria*, *Euonymus europaeus*, *E. verrucosus*, *Frangula alnus*, *Parthenocissus quinquefolia*, *Hippophaë rhamnoides*, *Thelycranium sanguinea*,

Calluna vulgaris, Syringa vulgaris, Lonicera xylosteum, Sambucus nigra, Viburnum opulus; трав'янисті рослини – *Equisetum arvense, E. hyemale, E. palustre, E. pratense, E. sylvaticum, Dryopteris filix-mas, Pteridium aquilinum, Alopecurus pratensis, Calamagrostis epigejos, Dactylis glomerata, Digitaria sanguinalis, Echinochloa crus-galli, Elytrigia repens, Festuca pratensis, Glyceria fluinfls, Melisa nutans, Phragmites communis, Poa angustifolia, P. nemoralis, P. palustris, P. pratensis, P. trivialis, Carex pseudocyperus, C. pilosa, C. sylvatica, Juncus effusus, Asparagus officinalis, Convallaria majalis, Galanthus nivalis, Iris pseudacorus, Urtica dioica, Aristolochia clematidis, Polygonum aviculare, P. bistorta, P. minus, P. persicaria, Rumex acetosa, R. acetosella, R. thyrsiflorus, Chenopodium album, Amaranthus retroflexus, Dianthus borbasii, Melandrium album, Saponaria officinalis, Stellaria holostea, S. media, Anemone nemorosa, Caltha palustris, Ranunculus polyanthemus, Thalictrum simplex, Chelidonium majus, Corydalis halleri, Berteroa incana, Capsella bursa-pastoris, Raphanus sativus, Sedum acre, S. maximum, Filipendula denudata, Fragaria vesca, Geum rivale, G. urbanum, Potentilla anserina, P. argentea, P. reptans, Astragalus glycyphyllos, Coronilla varia, Lathyrus vernus, Lupinus polyphyllus, Medicago falcata, M. lupulina, M. sativa, Melilotus albus, M. officinalis, Trifolium alpestre, T. arvense, T. medium, T. pratense, Vicia angustifolia, V. cracca, V. pisiformis, V. tetrasperma, Viola sylvatica, V. tricolor, Geranium sanguineum, Impatiens noli-tangere, Lythrum salicaria, Chamerion angustifolium, Oenothera biennis, Aegopodium podagraria, Angelica sylvestris, Chaerophyllum aromaticum, Daucus carota, Heracleum sibiricum, Peucedanum oreoselinum, Sium latifolium, Ramischia secunda, Lusimachia nummularia, L. vulgaris, Vinca minor, Vincetoxicum hirsutaria, Calystegia sepium, Convolvulus arvensis, Symphytum officinale, Ballota ruderalis, Galeobdolon luteum, Clechoma hirsuta, Lamium album, L. purpureum, Mentha arvensis, Origanum vulgare, Prunella vulgaris, Scutellaria hastifolia, Lycopersicon esculentum, Solanum nigrum, Digitalis grandiflora, Lathraea squamaria, Scrophularia nodosa, Veronica longifolia, V. officinalis, Verbascum lychnitis, Ultricularia vulgaris, Plantago lanceolata, P. major, P. media, Galium palustre, G. verum, Valeriana palustris, Knautia arvensis, Campanula patula, Achillea millefolium, Arctium lappa, Artemisia absinthium, A. vulgaris, Aster amellus, Cichorium intybus,*

Cirsium arvense, *C. oleraceum*, *C. palustre*, *Crepis tectorum*, *Erigeron canadensis*, *Helianthus annuus*, *H. arenarium*, *Hieracium umbellatum*, *Lactuca serriola*, *Mycelis muralis*, *Solidago virgaurea*, *Tanacetum vulgare*, *Taraxacum officinale*, *Tussilago farfara*.

Загалом зареєстровано 198 видів рослин, які поїдає олень у місцях існування виду. В умовах філії «Ківерцівське ЛП», за даними науковців Ківерцівського НПП «Думанська Пуща», зареєстровано понад 800 видів вищих рослин, із них потенційно раціон оленя можуть формувати 23 види деревних порід, 26 чагарників і напівчагарників та 149 видів трав'янистих рослин, що становить понад 23% від загальної чисельності вищих рослин, які зростають в угіддях філії. У живленні олень не вибагливий, він легко освоює різні рослини у місцях акліматизації. Для нього властиве поїдання рослин, які ростуть за межами ареалу виду. Тому реальний список кормових рослин є значно більшим.

Список літератури:

1. Берестенников Д. С. Олень пятнистый на крайнем юге Украины. Вестник зоологии. 1968. № 1. С. 30-36.
2. Евтушевский Н. Н. Некоторые итоги акклиматизации оленя пятнистого (*Cervus nippon hortulorum* Sw.) в Черкасской области. Вестник зоологии. 1977. № 1. С. 7-11.
3. Євтушевський М. Н. Плямистий олень (*Cervus nippon hortulorum* Swinhoe, 1864) в Україні та за її межами. К. : ЕКО-інформ, 2009. 192 с.
4. Литус И. Е. Акклиматизация диких животных. К.: Урожай, 1986. 92 с.
5. Татаринов К. А. Фауна хребетних Заходу України. Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1973. 257 с.
6. Хоєцький П. Б., Скольський І. М., Похалюк О. М., Паренюк А. П. Вплив ратичних звірів на деревно-чагарникову рослинність в умовах вольєра ТзОВ «Явір-плюс». Науковий вісник НЛТУ України. 2014. 24 (9). С. 41-45.
7. Хоєцький П. Б. Інтродукція і реакліматизація мисливських звірів у Західному регіоні України. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. 20. С. 264-273.